

Sygn. Akt II Ns 1202/17

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2018 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, II Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodnicząca: SSR A. M.

Protokolant: staż. W. Ł.

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2018 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z wniosku O. S. reprezentowanej przez przedstawiciela ustawowego D. S.

z udziałem K. S.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po D. M.

postanawia:

odmówić O. S. zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku przypadającego z ustawy po D. M., synu A. i B., zmarłym w dniu 23 maja 2013 roku w Ł., ostatnio stałe zamieszkałym w Ł., z powodu błędu.

Sygnatura akt II Ns 1202/17

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym w dniu 12 lipca 2017 roku, O. S., działając przez swojego przedstawiciela ustawowego D. S. wniosła o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w 23 maja 2013 roku w Ł. D. M. i przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po D. M..

W uzasadnieniu wskazano, iż wnioskodawczyni jest dalszą kuzynką zmarłego w dniu 23 maja 2013 roku D. M.. Przedstawicielka ustawowa wnioskodawczyni - K. S. złożyła w określonym 6 – miesięcznym terminie oświadczenie o odrzuceniu spadku po wyżej wskazanym, jednakże nie podjęła żadnych czynności zmierzających do uzyskania zezwolenia na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu to jest na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku po D. M. w imieniu małoletniej wnioskodawczyni, a nadto nie poinformowała ojca wnioskodawczyni o złożonym przez siebie oświadczeniu (wniosek k. 2 – 3).

Na rozprawie w dniu 11 stycznia 2018 roku przedstawiciel ustawy małoletniej wnioskodawczyni D. S. podtrzymał swoje stanowisko w sprawie oraz złożył, jako przedstawiciel ustawy małoletniej O. S. oświadczenie o uchyleniu się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po D. M. z powodu błędu oraz o odrzuceniu spadku przypadającego wnioskodawczyni z mocy ustawy po spadkodawcy (oświadczenie k. 32).

Uczestniczka przyłączyła się do wniosku (protokół rozprawy z dnia 11 stycznia 2018 roku k. 28 – 31).

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

D. M., syn A. M. i B. M. z domu K. zmarł w dniu 23 maja 2013 roku w Ł., jako kawaler. Jego matka, siostra oraz zstępni siostry złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku po wyżej wskazanym. Oświadczenie o odrzuceniu spadku

złożyła również zstępna dziadków – I. B., której córka jest uczestniczka a matka wnioskodawczyni – K. S. (okoliczność bezsporna).

K. S. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym D. M. w dniu 18 marca 2016 roku, przed notariuszem V. S. w Kancelarii Notarialnej w T., niniejsze oświadczenie zostało zarejestrowane w rep. (...) za numerem (...) (okoliczność bezsporna, na nadto wypis aktu notarialnego k. 8-10). K. S. złożyła takowe oświadczenie z uwagi na znajomość stanu schedy spadkowej po D. M., w skład której wchodziły jedynie długi spadkowe (zeznania uczestniczki – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 11 stycznia 2018 roku czas elektroniczny 00:25:36 – 00:25 – 57, 00:16:39 – 00:20:45).

W §3 wskazanego powyżej aktu notarialnego wskazano, iż stawająca oświadcza, że do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym D. M. należy jej małoletnia córka O. S. (wypis aktu notarialnego k. 8-10).

Matka wnioskodawczyni nie poinformowała ojca małoletniej o złożonym oświadczeniu o odrzuceniu spadku, krępując się, że problem dotyczy jej części rodziny. Uczestniczka nie podjęła żadnych czynności zmierzających do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej córki (zeznania uczestniczki – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 11 stycznia 2018 roku czas elektroniczny 00:25:36 – 00:25 – 57, 00:16:39 – 00:20:45).

Ojciec małoletniej wnioskodawczyni o odrzuceniu spadku po D. M. przez małżonkę dowiedział się podczas spotkania rodzinnego w czerwcu 2017 roku, wówczas też uzyskał informację o tym, że w kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym znajduje się jego córka O. S. (zeznania przedstawiciela ustawowego wnioskodawczyni – elektroniczny protokół rozprawy z dnia 11 stycznia 2018 roku czas elektroniczny 00:23:46 – 00:24:12 i 00:09:18- 00:16:39).

W dniu 12 lipca 2017 roku D. S. złożył do Sądu Rejonowego w Turku wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka – O. S. to jest na odrzucenie w imieniu małoletniej spadku po zmarłym D. M. (okoliczność bezsporna).

Postanowieniem wydanym w dniu 25 września 2017 roku w sprawie o sygnaturze III Nsm 274/17, Sąd Rejonowy w Turku, zezwolił D. S. na złożenie w imieniu małoletniej oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych nie zachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym D. M. oraz zezwolił D. S. na złożenia w imieniu małoletniej oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku po zmarłym D. M. (postanowienie k. 23).

Przedstawiciele ustawowi małoletniej O. S. nie złożyli w imieniu małoletniej w przepisany terminie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku po zmarłym w dniu 23 maja 2013 roku roku D. M. (okoliczność bezsporna).

Powyższe ustalenia faktyczne Sąd poczynił w oparciu o dowody wymienione powyżej, w tym w oparciu dokumenty załączone do akt sprawy, których prawdziwość i wiarygodność, w świetle wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, nie nasuwa żadnych wątpliwości i nie została zakwestionowana przez strony oraz na podstawie zeznań przedstawicieli ustawowych małoletniej O. S., które są spójne i korespondują z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi zważył co następuje:

Wniosek małoletniej O. S. nie zasługuje na uwzględnienie, co skutkuje odmową zatwierdzenia wnioskodawczyni uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 23 maja 2013 roku D. M..

Podstawę prawną przedmiotowego wniosku stanowi przepis art. 1019 § 2 kc.

Przepis ten stanowi, iż spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. W tym celu musi złożyć stosowne oświadczenie przed Sądem, w oświadczeniu tym musi jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca - art. 1019 §2 k.c. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga

zatwierdzenia przez sąd art. 1019 §3 k.c. Stosuje się przy tym postępowaniu przepisy o wadach oświadczenia woli. W myśl art. 84 §2 k.c. można powoływać się na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby dana osoba nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie, nie postąpiłaby tak jak dotychczas (błąd istotny). Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 kc w zw. z art. 84 § 1 kc zdanie pierwsze i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Z drugiej strony o błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy "błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy" (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 czerwca 2005 roku, sygn. IV CK 799/04; publ. OSNC 2006/5/94). W postanowieniu z 9 listopada 2012 roku (sygn. akt II CSK 172/12, LEX nr 1299156) Sąd Najwyższy stwierdził natomiast, że poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo-skutkowa. W orzecnictwie wskazuje się wyraźnie na wymóg aktywizacji spadkobierców celem powzięcia informacji o ewentualnych pasywach spadku, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności dotyczących sytuacji rodzinnej spadkobierców po śmierci jednego z jej członków. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 roku (sygn. akt IV CSK 612/11) wskazał, że błędem istotnym spadkobiercy (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c.) jest brak wiedzy o stanie spadku (długach spadkowych), mimo powziętych przez tego spadkobiercę odpowiednich, możliwych działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż uczestniczka postępowania K. S. wskazywała, iż nie podejmowała czynności zmierzających do odrzucenia spadku w imieniu małoletniej mając przekonanie, iż jej córka nie znajdzie się w kręgu potencjalnych spadkobierców D. M. wobec złożenia przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku po wyżej wskazanym. W ocenie sądu niniejsze twierdzenia nie polegają na prawdzie bowiem uczestniczka sama oświadczyła, co znalazło odzwierciedlenie w sporządzonym akcie notarialnym, w §3, iż do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym D. M. należy małoletnia wnioskodawczyni O. S.. Wskazać przy tym również należy, iż w doktrynie wskazuje się na wątpliwości związane z sytuacją, gdy spadkobierca podejmie próbę uchylenia się od skutków oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, albo od skutków prawnych nie złożenia takiego oświadczenia, z powołaniem się na błąd co do prawa (np. brak wiedzy o odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania podatkowe spadkodawcy, pozostawanie spadkobiercy w przekonaniu, że niezłożenie oświadczenia woli jest równoznaczne z odrzuceniem spadku, brak wiedzy o terminie do odrzucenia spadku oraz o czynnościach, które należy podjąć celem złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku itp.). Zgodnie z dominującym w doktrynie i orzecnictwie poglądem, który Sąd Rejonowy orzekający w przedmiotowej sprawie podziela i przyjmuje za własny, brak jest możliwości uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo nie złożenia takich oświadczeń w wyniku błędu co do prawa. Nie ulega też wątpliwości, że nie może się uchylić od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku spadkobierca, który mylnie sądzi, że milcząc spadek odrzuca (tak między innymi „Kodeks cywilny. Komentarz.” pod red. prof. dr hab. Edwarda Gniewka, prof. dr hab. Piotra Machnikowskiego, 2013 rok, „Kodeks cywilny. Komentarz.” pod red. prof. dr hab. Krzysztofa Pietrzykowskiego, 2011 rok, „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Elżbieta Skowrońska-Bocian Warszawa 2002 rok). Należy podkreślić, iż na tle obecnego orzecnictwa Sądu Najwyższego wielokrotnie wprost została wypowiedziana teza, iż „jedną z naczelných reguł prawnych jest, że nieznanostwo prawa nie stanowi okoliczności, na którą można się powoływać w celu usprawiedliwienia niepodjęcia działań, od których norma prawna uzależnia określony skutek” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2002 roku, II CKN 723/00, Lex 74464). Trybunał Konstytucyjny, w uchwale z dnia 7 marca 1995 roku, (W 9/94, (...) Zb.Urz. z 1995 r., Nr 1, poz. 20) wyraził pogląd, że funkcjonowanie prawa, zwłaszcza w demokratycznym państwie prawnym, opiera się na założeniu, iż wszyscy adresaci obowiązującej normy prawnej – a więc zarówno podmioty obowiązane do jej przestrzegania, jak i organy powołane do jej stosowania – znają jej właściwą treść (tzw. fikcja powszechnej

znajomości prawa) i że nikt nie może uchylić się od ujemnych skutków naruszenia tej normy na tej podstawie, że normy tej nie znał lub rozumiał ją opacznie (*ignorantia iuris nocet*). Powyższe powoduje, że nieznanie prawa nie stanowi okoliczności, na którą można się powoływać w celu usprawiedliwienia niepodjęcia działań, od których norma prawna uzależnia określony skutek. Znamiennym jest, że taka zasada była powoływana wielokrotnie w odniesieniu do przepisów o różnym charakterze (materialnym i procesowym) i różnej randze (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 roku, sygn. akt II UZ 13/97, (...) rok, z. 20, poz. 409, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1998 roku, akt II UKN 519/97, OSNP 1999 rok, z. 1, poz. 36, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 roku, I CK 233/05, OSNC 2006 rok, z. 10, poz. 173). Taką zasadę powołuje też orzecznictwo w sprawach z zakresu prawa pracy, charakteryzujące się liberalnym ujmowaniem pozycji pracownika (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 1999 roku, sygn. akt I PKN 679/98, OSNP 2000 rok, Nr 7, poz. 275, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1999 roku, I PKN 429/99, OSNP 2001 rok, z. 8, poz. 265, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1975 roku, I PZP 15/75, OSNC 1976 rok, z. 3, poz. 43).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, iż D. M. zmarł 23 maja 2013 roku w Ł.. Znając skład spadku, który po sobie pozostawił, K. S. jako zstępna dziadków powołana do dziedziczenia po zmarłym z mocy ustawy, odrzuciła spadek w dniu 18 marca 2016 roku. Po tej dacie nie zainicjowała przed sądem rodzinnym postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na podjęcie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniej córki. Wniosek o wyrażenia zgody na podjęcie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniej, do sądu rodzinnego został złożony dopiero w dniu 12 lipca 2017 roku.

Przedstawiciel ustawowy wnioskodawczyni – D. S. wnosil o uwzględnienie rzeczonoego wniosku powołując się na okoliczność, iż nie posiadał żadnej wiedzy o odrzuceniu spadku po zmarłym D. M. przez swoją żonę a matkę wnioskodawczyni - K. S.. W tym miejscu wskazać należy, iż zgodnie z dyspozycją art. 1015 kc, obowiązującego w dacie śmierci D. M., oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 2 k.c.).

Termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. jest terminem zawitym prawa materialnego. Nie podlega on zatem przedłużeniu ani przywróceniu. Oznacza to, że z chwilą jego upływu wygasa uprawnienie do skorzystania z tego prawa, a oświadczenie złożone po upływie tego terminu nie wywołuje żadnych skutków prawnych. Upływ terminu z art. 1015 § 1 k.c. Sąd uwzględnia z urzędu (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 grudnia 2012 roku, V CSK 18/12, LEX nr 1293843, „Kodeks cywilny. Komentarz.” pod red. prof. dr hab. Krzysztofa Pietrzykowskiego, 2011 rok). Początek tegoż terminu liczony jest w odniesieniu do każdego spadkobiercy od dnia, w którym dowiedział się on z właściwego, pewnego źródła, o tytule powołania do spadku. Oznacza to, że oddzielnie liczony jest jego bieg zarówno co do każdego spadkobiercy, jak i dla każdego z tytułów powołania. Przy dziedziczeniu ustawowym w razie dojścia do spadku spadkobiercy powołanego w dalszej kolejności, z uwagi na odrzucenie spadku przez wyprzedzającego go spadkobiercę, termin do złożenia oświadczenia przez spadkobiercę dochodzącego w dalszej kolejności, rozpoczyna się od dnia, w którym dowiedział się on o odrzuceniu spadku przez wyprzedzającego go spadkobiercę. Jeżeli spadkobierca nie ma zdolności do czynności prawnych, początkiem terminu w stosunku do niego jest dzień, w którym o tytule jego powołania dowiedział się jego przedstawiciel ustawowy. Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że w realiach przedmiotowej sprawy bieg terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej O. S. rozpoczął się w momencie kiedy o tytule jej powołania do spadku po zmarłym D. M. dowiedział się jeden z jej przedstawicieli ustawowych. Zatem bieg sześciomiesięcznego terminu do skutecznego złożenia w imieniu O. S. oświadczenia o odrzuceniu spadku rozpoczął się w dniu 18 marca 2016 roku, wówczas bowiem oświadczenie o odrzuceniu spadku złożyła jej przedstawicielka ustawowa K. S.. W ocenie Sądu orzekającego w przedmiotowej sprawie termin z art. 1015 kc biegnie dla małoletniego

spadkobiercy – O. S., która jedynie działa przez swych przedstawicieli ustawowych, a zatem nie jest to termin przysługujący przedstawicielom ustawowym małoletniej. W związku z tym jest to jeden termin, który biegnie dla małoletniej, a nie dwa różne terminy przysługujące odrębnie każdemu z jej przedstawicieli ustawowych. Wobec powyższego okoliczność, kiedy o tytule powołania dowiedział się D. S. - przedstawiciel ustawy małoletniej jest prawnie indyferentna. Tym samym chybione jest twierdzenie pełnomocnika wnioskodawczyni, iż początek biegu 6 - miesięcznego terminu na złożenie oświadczeń w imieniu małoletniego dziecka jest różny, odmiennie liczony dla każdego z przedstawicieli ustawowych. Jak bowiem wskazano powyższa teza ta jest niczym nie uprawniona.

Reasumując stwierdzić należy, iż termin do skutecznego złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym D. M. przez O. S., zakończył swój bieg w dniu 19 września 2016 roku. W powyższym okresie przedstawiciele ustawy małoletniej nie podjęli żadnych czynności zmierzających do złożenia oświadczenia w imieniu małoletniej o odrzuceniu spadku po wyżej wskazanym spadkodawcy. Przedstawicielka ustawowa wnioskodawczyni - K. S. składając w dniu 18 marca 2016 roku oświadczenie o odrzuceniu spadku po D. M. zdawała sobie sprawę o powołaniu do spadku po D. M. swojej córki O. S.. Tym samym w toku przedmiotowego postępowania nie zostały podniesione żadne okoliczności, które skutkowałyby uwzględnieniem wniosku O. S., a tym samym zatwierdzeniem uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia przez O. S. oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 23 maja 2013 roku D. M..

Na marginesie zasygnalizować należy, iż rodzice obowiązani są w sposób należyty wykonywać swe obowiązki obciążające ich wobec małoletniego dziecka. Trzeba przy tym przypomnieć, że za ich niewłaściwe wykonywanie ponoszą oni odpowiedzialność odszkodowawczą wobec dziecka. Odpowiedzialność rodziców za szkody wyrządzone dziecku jest odpowiedzialnością ex contractu, rodzice bowiem, wykonując niewłaściwie swe obowiązki, wykonują władzę rodzicielską nienależycie w rozumieniu art. 471 k.c.. Dotyczy to szkód, jakich dziecko może doznać w sferze wykonywania pieczy nad jego osobą, jak też w zarządzanym przez rodziców majątku.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w sentencji.